

Oikeusministeriölle

1 (3)

12.4.2023

Aloite oikeusapupalkkion korottamiseksi

Suomen Asianajajaliitto esittää, että oikeusapupalkkiota nostetaan 175 euroon tunnilta lisättyä arvonlisäverolla. Perusteluina korotusesityksellemme esitämme seuraavaa.

Nykytilanne

Marraskuussa 2022 julkaistussa oikeudenhoidon selonteossa todetaan, että yksityisten avustajien nykyisen palvelun varmistamiseksi yksityisten avustajien palkkioita tulee korottaa. Palkkioiden tasoa ei ole korotettu vuoden 2014 jälkeen. Jo pelkän elinkustannusindeksin (vuosina 2014–2021) perusteella yksityisten avustajien palkkioiden korotustarve on 10 euroa/tunti, mikä edellyttää lisärahoitusta noin 7,5 milj. euroa vuodessa. Suomessa oikeusapupalkkion taso on Pohjoismaiden alhaisin.

Oikeusapupalkkiosta on määrätty oikeusavun palkkioperusteista annetulla valtioneuvoston asetuksella (290/2008, ”palkkioasetus”, palkkion määrä on 6 §:ssä, jota on muutettu viimeksi 820/2013). Oikeusapupalkkion taso on muodostumassa merkittäväksi ongelmaksi oikeusturvan riittävän laadun ja saatavuuden turvaamisen kannalta.

Oikeusavun määrää on korotettu viimeksi 1.1.2014, jolloin se nousi 110 euroon tunnilta (alv. 0 %). Koska valtioneuvoston asetus ei sisällä indeksikorotusmekanismia, palkkion korottaminen edellyttää uutta budjettilinjausta valtioneuvostolta ja palkkioasetuksen muuttamista. Jo vuonna 2012 mediaaniveloitus asianajotoimistoilla oli 200 euroa tunnilta ja pääkaupunkiseudulla 220 euroa, ja yleisen kustannustason noustessa myös asianajajien palkkiotaso on noussut.

Vuoden 2023 talousarvioesitys

Valtion talousarvioesityksessä 2023 on arvioitu käräjäoikeuksissa ratkaistavien asioiden määräksi 560.000, joista 58.000 olisi rikosasioita ja 8.700 laajoja riita-asioita. Muut ovat summaarisia ja hakemusasioita. Yleisten tuomioistuinten määrärahan käytöksi on arvioitu 201,8 miljoonaa euroa (2023). Valtion budjettiarvioesityksen mukaan vuonna 2023 tehtäisiin 24.500 oikeusapupäätöstä yksityisille asiamiehille ja oikeusavun perusteella maksettaisiin yhteensä 68,2 miljoonaa euroa. Tältä osin keskeiset säädökset ovat oikeusapulaki (257/2002) sekä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annettu laki (689/1997).

Jos palkkio korotettaisiin 175 euroon tunnilta, sen budjettivaikutus olisi noin 40 miljoonaa euroa ja tällä tasolla voisi pärjätä seuraavalle vaalikaudelle saakka. Lisäksi valtion varoista maksettavien todistajan ansionmenetysten (netto 80 euroa päivältä) ja tulkkien tuntiveloitukseen tulisi tehdä korotus, joka vastaa yleistä hintatason nousua.

Suhde oikeusaputoimistojen perimiin palkkioihin

Valtion oikeusapu- ja edunvalvontapiireistä annetun lain (477/2016) 10 §:n mukaan oikeusaputoimisto voi antaa oikeudellista apua muullekin kuin oikeusapulaissa tarkoitettuun oikeusapuun oikeutetulle henkilölle, jos siihen on palvelun hakijan kannalta tai oikeusaputoiminnan asianmukaisen järjestämisen kannalta perusteltua syytä. Tällöin palveluista peritään korvaus, joka vastaa paikkakunnalla perittävää keskimääräistä asianajopalkkiota. Oikeusaputoimistot veloittivat jo vuonna 2013 ns. täyden korvauksen oikeusapupalveluistaan keskimäärin palvelustaan pääkaupunkiseudulla 173,75 euroa tunnilta.

Oikeusapupalkkiolla katettavat kustannukset

Palkkiossa on kyse siitä, mitä asianajotoimistolle maksetaan oikeusavun tuottamisesta. Tällä palkkiolla katetaan asianajajan ansioiden lisäksi hänen eläketurvansa, pakollinen täydennyskoulutus, työssä tarvittavat välineet ja kirjallisuus, järjestelmät, toimistotilan vuokra, kalustus ja siivous, kirjanpito, tilintarkastus (pakollinen pienimmissäkin yhtiöissä), vakuutukset jne. Jos asianajajalla on muuta henkilökuntaa, henkilökunnan palkat sivukuluneen on huomattava kuluerä. Käytännössä vain oikeusapuasioita hoitavat asianajajat toimivat usein oikeusapupalkkiotasosta johtuen yksin tai hyvin pienissä toimistoissa. Toisaalta suurempien asianajotoimistojen ja merkittävää määrää muita palveluita tarjoavilla asianajajatoimistoilla on taloudellinen peruste kieltäytyä oikeusaputoimeksiannoista. Tämä johtaa saatavilla olevien oikeusapupalveluiden tosiasialliseen supistumiseen.

Asianajopalveluiden laatu ja saatavuus

Asianajajaliitto kiinnittää erityistä huomioita oikeusapupalveluiden maantieteelliseen saatavuuteen. Palveluiden tarjoaminen maakunnissa pitkien etäisyyksien päästä tuomioistuinta ei ole kannattavaa, koska matkakulut jäävät korvaamatta siltä osin kuin oikeusapupalkkiota ei makseta matka-ajalta (oikeusapuasetus 11.2 §). Nykyinen palkkiotaso supistaa palveluita maantieteellisesti.

Asiakkaalla tulee olla jatkossakin tosiasiallinen oikeus riippumattomaan oikeudenkäyntiin sekä itsenäiseen ja asiantuntevaan oikeudenkäyntiavustajaan kaikissa tapauksissa. Kysymys on pidemmällä tähtäimellä myös asianajopalveluiden yleisestä saatavuudesta: Esimerkiksi siitä, mikä on syrjäseudulla toimivan, pian eläköityvän, yhden hengen toimistoa pyörittävän asianajajan mahdollisuus palkata lisätyövoimaa tilanteessa, jossa oikeusapupalkkiot ovat pääasiallinen tulojen lähde.

Asianajajakunnasta yli 20 prosenttia on yli 60-vuotiaita ja pääkaupunkiseudun ulkopuolella osuus on huomattavasti suurempi, joissakin paikallisosastoissa jopa lähes 50 %. Tämä tarkoittaa sitä, että asianajajakunta eläköityy voimakkaasti tulevina vuosina. Erityisesti pääkaupunkiseudun ulkopuolella asianajajat ovat yleisesti hoitaneet oikeusapuasioita. On selvää, että asianajajakunnan eläköityessä haasteena on saada nuoria asianajajia myös Helsingin ulkopuolelle harjoittamaan asianajotoimintaa ja tarjoamaan asianajopalveluita. Vielä haasteellisempaa heitä on saada hoitamaan myös oikeusapuasioita, mikäli niistä maksettava tuntipalkkio on huomattavasti alhaisempi kuin asianajajien muut tuntipalkkiot.

Esitys uudeksi palkkiotasoksi

Oikeusapulain 17 §:n mukaan yksityiselle avustajalle vahvistetaan kohtuullinen palkkio tarpeellisista toimenpiteistä niihin käytetyn ajan perusteella. Nykyistä palkkiotasoa ei voi yleinen kustannusten nousu huomioiden pitää enää kohtuullisena, koska tuntipalkkion määrää ei ole vuoden 2014 jälkeen tarkistettu rahan arvon ja ansiotason muutoksia vastaavalla tavalla. Tarkistus on myös välttämätön oikeusapuasioissa tarvittavien asianajopalveluiden laadun ja saatavuuden turvaamiseksi.

Suomen Asianajajaliitto katsoo, että 175 euron tuntipalkkiota lisättynä arvonlisäverolla on pidettävä kohtuullisena korvauksena oikeusapuasioiden hoitamisesta ja korotusta on pidettävä edellä mainitut seikat huomioon ottaen hyvin perusteltuna.

Helsingissä 12. päivänä huhtikuuta 2023

SUOMEN ASIANAJAJALIITTO

Hanna Rähä-Mäntyharju
puheenjohtaja

Niko Jakobsson
pääsihteeri